

an Utrecht tegen ver- smart hen n nog niet enstemming

in geeste- ken in ge-

nooit. De uideerd in Gods. Pro- menschen it drieluiddig hij in zonde werkte nog ast der schaal verainne- Tot einde- em de ware Koning zou Melchizedek als Hooft ing voor dit en mede te

negeen staat atus zelf en hemelvaart olk bedient. : Proteet en zielen moet nige Hooge- et heilgdom us bidt. En ge Koning, moet en die

aar, als wij lende Chris- ten behoeve, diening van Gods wil, zijn volk om et midden rijken." Hij lerande, om en Gods te als Koning, rs. te doen doen uit-

n zijn ambt n ons vloet ndoel voort. ds eere, dat renen Hem al grooter reikt, tenzij rk, zijn kerk kee.

isch van te der uite- toewijde. tenzij Jezus n kerk tot opwaken.

s plaatselij eid alomme us voor de ambt geen i bezigen.

chijn, maar i betwist al der Luther- s ook licha- zijn.

is naar zijn emel. Daar tegelijk ook

i. met zijn maar niet tlijken zin. : geen Hei- zou hijzelf i elke plaat- diken kun- dig.

n plaatse- genwoordig, ergebouwen, en) op den orbare stem

Gods Ko-

wij kennen vtesch. Word in dit Woord die hij ont- talen, over heel n in feders s van zijnen

het groote ng, dat hij einden der te regeren. h dan ook h van deze en Christus d.

is dan ook an die Hei- Roomsche ondenkbaar rager op- ds geproe- cener kerk enschelijke mensche- ar, om de kerk is esj

zoodra er een saamvergadering van geloovigen is, want deze saamvergadering van geloovigen heeft ook zonder de bijzondere ambten het Woord en kan er bij leven. Voetius in zijn Pol. Ect., deel 3, p. 14, komt dan ook tot de conclusie: »Er zijn en in steden en in dorpen kerken denkbaar, die wel wezenlijk en waarlijk kerken zijn, al is het dat ze tijdelijk geen prediker noch ouderling noch diaken bezitten. Dit toch doet wel tekort aan heil welwezen, niet aan heil wezen.» Totliet quidem integritatem, non vero essentiam.

Dit houde men dus streng en stijpt vast. De Hiërarchie van allen vorm en alle tijden wil ons altoos doen gelooven, dat er geen kerk zonder bijzondere ambtsdragers denkbaar is. Schier gaat hua de kerk in het ambt van den prediker en sacramentbedienaar op. En is eenmaal deze Roomsche dwaling ingeslopen, dan gaat het natuurlijk, door de heillooze werking van dit fatale beginsel, steeds op dien noodlottigen weg verder, en kan er voor het ambt der geloovigen geen plaats zijn.

Maar heel deze stelling is ongerijmd, tegen het regiment Christi ingaande, de eere van het Woord verduisterend en aanrandende de eere der geloovigen, die God als zijn oogappel mint.

Papale, Episcopale of Synodale Hiërarchieën lijden alle aan deze zelfde zonde; slechts met verschil in grad.

Was er het geschreven Woord niet, zou er voor deze zondige stelling iets te zeggen wezen. Maar nu de Heilige Schrift aan de kerk gegeven is, en de Heilige Geest verlichting aan Gods uitverkorenen verleent, is deze stelling anti-Schriftuurlijk en bare onzin.

Maar anders staat het zoodra ge komt op het wetwezen der kerk. Dan toch is het een ordinantie Christi, dat de geloovigen niet met het Woord alleen worden gelaten, maar dat ook de saamvergadering der geloovigen, dat Woord der Schrift prediken hoore en bezegelen zie; dat ook de saamvergadering der geloovigen onder de tucht van dat Woord gehouden worde; en ook dat de saamvergadering der geloovigen als zoodanig de vrucht van dat Woord in den Dienst der barmhertigheid openbare.

Hieruit nu ontstaan de kerkelijke ambten, die slechts behulpzels in de ambtelijke bediening van den Christus zijn, en slechts in zoverre gelden, als ze dit en niets anders zijn willen.

Elk kerkelijk ambtsdrager is niets dan een behulpzel, waarvan Christus zich bedient, om, daar hij in den hemel is en wij op aarde zijn, het Woord der Heilige Schrift dat hij ons achterliet, zijn effect te doen hebben in zijn kerk.

Ambten in eigenlijken zin bekleeden deze personen dus niet. Dat deden ze wel in den Dienst der schaduwen, maar niet nu Christus zelf kwam, om voortaan zelf en alleen het drieluiddige ambt Gods te bedienen. »Zie, ik kom om uwen wil te doen, in de rolle des Boekers is van mij geschreven.»

Het eigenlijke ambt wordt dus door Christus bediend. Afstralend wordt dit ambt, krachten der zalving Christi, thans door alle geloovigen bediend. Maar Predikers, Ouderlingen of Diakenen zijn nooit de dragers van dit drieluiddig ambt Christi.

Onze Confessie spreekt daarom in art. 31 niet van de munera maar van de functiones der Predikers, Ouderlingen en Diakenen. Function bekleeden ze, geen eigenlijke ambten, en slechts in zoverre het woord ambt en ambacht oorspronkelijk een wijder begrip toeliet, kon in de Hollandse vertaling van onze Confessie het woord ambt gebezigd worden.

Geestelijk zijn er ambten in strengen en vollen zin; kerkelijk alleen function zoowel voor de Dienaren als voor de Geloovigen.

Function, dat wil zeggen, dat deze lieden (Dienaren of Geloovigen) personen zijn, van wie Christus zich als een tuschenkomend middel bedient, om zijn eenig en onschendbaar drieluiddig ambt uit te oefenen. Zij brengen het licht niet, maar Christus gebruikt hen als pijpen of geleidingen, waardoor hij zelf het licht brengt, daar waar hij het ontsteken wil. Daarom is dan ook alle Dienst des Woords zonder den Geest dood.

Wil men nu, dan bestaat er zeer zeker tusschen de drie kerkelijke function en de drie takken van het geestelijk ambt zeker verband, in zoverre Christus zich voor de bediening van zijn profetisch ambt meer bijzonder van de Dienaren; voor zijn priesterlijk ambt meer bijzonder van de Diakenen; en voor zijn koninklijk regeerambt meer bijzonder van de Ouderlingen bedient; maar toch is deze onderscheiding verre van stijpt doorgaande, want feitelijk is er in elk van deze drie function iets van elk dezer drie geestelijke ambten.

Voor ons komt de vraag dus zóó te staan.

Het staat vast dat Christus alleen het drieluiddig ambt bedient, en dat hij door het mededeelen van zijn zalving alle geloovigen aan dit drieluiddig geestelijk ambt deel geeft.

Het staat ook vast, dat Christus kerkelijk zijn ambt zelf bedient; en nu hij opvoor ten hemel ons zijn Woord in de Heilige Schrift als instrument achterliet.

Maar het staat evenzeer vast dat Christus zich voor de doorwerking van dat Woord, nu hij opvoor, bedient van de tuschenkomende function van menschen.

Vraag derhalve: Bedient de Christus zich daarbij uitsluitend van de function der Dienaren, der Ouderlingen en der Diakenen; of wel gebruikt hij hierbij ook de function der geloovigen?

Zoo niet, dan mogen we in gebruikelijken zin niet van een ambt der geloovigen spreken.

Indien wel, dan staat dat ambt vast.

Het Woordenboek der Nederl. Taal, van De Vries en Te Winkel, dat in zijn langzaam voortschrijden, thans de 13de afv. van de 3de reeks in het licht zond, kwam met de G, tot aan het woord geweten.

Nu weet men, hoe de meeste predikanten en onderwijzers gewoon zijn dit woord zóó uit te leggen, dat het zou zijn saamgesteld uit ga, hetzelfde voorwoordke dat we in gebuur, genoot enz. bezitten, en dat beteekent samen; en uit weten. Geweten zou dan beteekenen: iets wat men met een ander saam weet, en in casu hetgene de ziel saam met God weet.

Deze afleiding is het eerst in de wereld gebracht door een eenigzins andere Etymologie van Dirck Volckerts. Coornhert, die (I. 290) schreef:

»Conscientie heet in Nederlandsch het geweten, d. i. een medeweten. . . . De syllabe of het voorvoegsel ge koppelt gemeenlijk in onze tale aan een twee saaken gemeenschap te saam hebben, als gevader, gebuur, gespeel cet, dat is die daar is een medevader, medebuur en medespeelder. Also koppelt ook hier twee wetens te samen of twee kennissen: d' een kennisse tuygt van ons doen en laten, t. w. of dit en dat ook gedaan of gelaten is, dan nyet; maar d'ander tuygt of't wel gedaan of gelaten is, dan quynlyck. Also maken deze twee kennissen of wetens te samen een geweten of medeweten.»

Zelfs Franck uit Bonn, in zijn nog loopen- de Etym. woord. der Nederl. taal volgt deze zelfde afleiding nog, die dan ook geheel strookt met de moderne opvatting van het geweten, als een vermogen om te beslissen tusschen goed en kwaad.

Allen wijkt men dan van Coornhert afleiding in zoverre af, dat men niet twee wetens, maar twee wetters aanneemt: God en gij zelf. Een afleiding waardoor dan het doel bereikt wordt, dat het geweten als de absolute stem Gods in ons binnenste wordt aangehoord, en dus het geweten als oppermachtig wordt, Gods Woord overbodig maakt.

Het deed ons daarom genoegen te zien, dat het Nederl. Woord, met deze verouderde afleiding breekt, en een andere en betere aan de hand doet.

»Geweten», zegt de schrijver, »komt bij de schrijvers der Middeneeuwen nog niet voor, en is ook daarom in België en Zeeland bijna onbekend. Bij hen is of conscientie in gebruik of gewet en ook gewisse, de eenige vorm zelfs nog in 1678 bij Hexham vermeld. Geweten is de vorm die boven de Schelde in zwang kwam sedert de eerste helft der 17e eeuw. Het is ontstaan uit gewetene, dat bij Mellema in 1658 voorkomt. Dit gewetene komt overeen met het oud-Hoogduitsche gewisani, het middel-Hoogd. gewisene, een vrouwlijk woord afgeleid van het verleden deelwoord van weten, met het achtervoegsel i.

Geweten beteekent dus volgens deze afleiding: het weten, de wetenschap, die men omtrent de zedelijke hoedanigheid van een handeling, gezegd of gedachte heeft.

Ten overvloede voegt het Woordenboek er nog bij, dat ook al beteekende het mede-weten, en ook al ware het eene nabootsing van conscientie, het toch nog nooit: medeweten met God zou aanduiden, maar alleen datgene waarvan men zichzelf bewust was, in zoverre ook conscientie afkomst van sibi conscientia esse, en in het Grieksch συνεπίγνωσις.

Het verblijdt ons, dat deze betere en juistere afleiding geheel de Gereformeerde opvatting van het geweten bevestigt, als zijnde niet een vermogen, noch ook een stem in ons, en zelfs geen hebbelijkheid, maar alleen een daad of acte van kennisneming, waardoor wij ons bewust worden van het zedelijk oordeel, dat naar de mate van onze zedelijke kennis, over onze gedachten, onze woorden, onze handelingen en heel onzen persoon te vellen zij.

Dat het Nederl. Woord, desniettemin op p. 2074 het geweten omschrijft, als »een vermogen, om het onderscheid tusschen goed en kwaad te bekeken», doet er natuurlijk niets toe.

Wij gaan gaarne bij deze geleerden ter school, als ze ons iets te zeggen hebben op het stuk der woordafleiding, maar als het aankomt op een theologische definitie kunnen ze uiteraard onze leermeesters niet zijn.

Dan geldt het, schoenmaker, houd u bij uw leest!; vooral waar ze een definitie geven, die door hun eigen juiste afleiding omver wordt geworpen.

Het antwoord der Synode van Kampen aan die van Utrecht luidde als volgt:

Aan de Synode der Nederl. Gereformeerde kerken, vergaderd te Utrecht.

Geliefde Broeders in onzen Heere Jezus Christus!

De Synode der Christelijke Gereformeerde kerk, thans vergaderd te Kampen, heeft de door hare Deputaten bij haar ingediende concept- acte van ineenstemming der kerken, in ernstige en biddende overweging genomen. Tot hare smart kon zij deze niet onveranderd aannemen. Zij zag zich verplicht in een tweetal zaken een ander voorstel te nemen en U daarvan kennis te geven. Een hoewel zij het ten hoogste waardeert dat Gij op die beide voorstellen ons nog tegemoet zocht te komen en zelfs door een tweetal deputaten ons nadere inlichting wilder verschaffen, zij kon toch ook in die voorstellen geen reden of aanleiding vinden om op hare besluiten terug te komen. Echter heeft zij, door dringen van het hooge gewicht der vereeniging, besloten deze zaak in de kerk, welke zij vertegenwoordigt, aanhangig te doen blijven, in de hope dat, al is nu ook de vereeniging nog niet tot stand gekomen, het den Heere moge behagen ons binnen niet te langen tijd in één kerkelijk leven samen te brengen.

Daartoe heeft zij eene Commissie af hoo- benoemd, bestaande uit de Broeders J. van

Andel, H. Bavinck, J. H. Donner, A. Littooy en M. Noordzij om deze ernstige zaak onder de aandacht der Kerkeraden te brengen. Tevens werd deze Commissie bevestigd verklaard om eventuele mededeelingen van de Synode der Nederl. Gereformeerde kerken of van hare Gedeputeerden te ontvangen en verzoekt zij u deze te richten aan het adres van H. Bavinck te Kampen.

Bovendien werd aan de Provinciale Vergadering van Friesland in verband tot art. 30 der Dordsche Kerkorde het recht verleend om ter wille van de zaak der vereeniging binnen den in voornoemd artikel bepaalden tijd eene Synode bijeen te roepen.

Voorts U met uwe kerken der hoede van onzen trouwen God en Zaligmaker aanbeve- lende, blijven wij met broederlijke liefde,

De Synode der Christ. Geref. kerk vergaderd te Kampen,

Namens derzelve: (W. G.) W. H. GIESEN, Praetor. W. DOORN, Scriba.

Kampen, 18 Januari 1889.

Ook van die zijde bestond dus dezelfde opvatting der zaak.

KUYPER.

Rapport over Art. VIII.

Aan den Ondergeteekende werd bij besluit van 26 Juni 1888 door Uwe vergadering opgelegd, eene verklaring in schrift te brengen omtrent den zin en de beteekenis van Art. VIII onzer Kerkenordening; eene verklaring, die gewenscht scheen, om, met mijding van het uiteenlopend oordeel, dat thans almeer insloep, een handelen op voet van eenparigheid in de onderscheidene Classen te bevorderen.

Zich naar vermogen van dezen last kwijvende, veroorlooft hij zich U de hier- volgende uiteenzetting aan te bieden.

Het tegenwoordig artikel VIII van onze Kerkenordening dankt zijn oorsprong aan een besluit der Provinciale Synode, die in 1574 te Dordrecht gehouden is. Op deze Synode was uit de Classis van Delft of Dordrecht (uit welke is onzeker, daar van deze twee Classen de Instructien teloo- ringen) een vraag ter tafel gebracht, die op het proponeeren betrekking had. Blijkens den nauwkeurig overgedrukten tekst neme- lijk der Acta van deze Synode, die Prof. Dr. Rutgers voor de Marx-vereeniging ter perse heeft, en waarvan welwillende inzage gegund werd, luidt de vraag en het des- aangaande genomen besluit (zie p. 140, Ed. Rutgers) van worde tot worde aldus:

»Aengende de Propositie, of men die- ghene die niet ghestudeert en hebben, ende nochthans goet verstant hebbende, begher- rich zijn, hun tot enighen Kerckendienst te beghen, loslaten sal te proponeeren, is besloten dat men die alleene toelaten sal, in de welcken alle dese dinghen [niet] bevonden [en] worden: Ten eersten, godsa- melichheit ende oostmoedicheit; Ten tweeden, gaves van welsprekicheit; Ten derden, goet verstant ende discretie.»

In dezen tekst is blijkbaar een fout. Voor »alleene» moet gelezen worden »gheensins», of wel het volgende »niet» met de hulpe- geene, »en» moet uitschieten. De zin is kennelijk, »dat men slechts diegene toe- laten sal, in de welke alle deze dinghen bevonden worden.»

Van 1574 tot 1619 heeft dit vraagstuk in engeren zin gerust, en eerst in de 38e zitting van de Nationale Synode, ge- houden te Dordrecht, zijn op 14 Mei 1619 eene gravamina ter sprake gebracht, waar- onder als No. 4 vermeld staat: Gravamina de Idiotaarium ad ministerium verbi promotione. Den daaraanvolgenden dag, in de voormiddagzitting van 15 Mei, hebben ten de onderscheidene Deputaten haar advies over dit vraagstuk uitgebracht, en is met meerderheid van stemmen door de Synode een besluit genomen, waardoor de inhoud geleverd is voor ons thans nog vigeerend Art. VIII.

Men leest toch in de Postacta (Ed. lat.) het volgende:

»Proposita fuerunt gravamina quoad

4. De Idiotaarium ad ministerium verbi promotione

En [de Lat. Postacten zijn niet gepagie- neerd] voorts iets verder:

»Singula Collegia sententias suas de propostis gravaminibus exponunt: fuit- que de his potioribus suffragis in hunc modum statutum

»IV. Nulli Ludimagistri, opifices, alii- que qui linguas, artes et Theologiae opo- ram in Scholis non desiderant, ad ministe- rium verbi sunt promovendi, nisi de ipso- rum singularibus donis, pietate, humilitate, modestia, excellenti ingenio, prudentia, atque etiam eloquentia certum habeamus cognitionem. Quodcumque igitur tales personae promotionem ad ministerium expectant prius a Classe (et Synodo placeat) examinabuntur, et si in examine satisfi- ciant, justum aliquod tempus in formandis atque habendis sacris concionibus privatim se exercent, ac deinceps cum titia agatur, prout adificationi maxime conducere vide- bitur. (Art. 8.)»

Vanden Latijnschen oorspronkelijken tekst wijkt op meer dan één punt de Hollandsche, niet zeer nauwkeurige, vertaling af. De woorden in Art. VIII, Nederl.: »die niet gestudeerd hebben», luiden letterlijk: »die op de Scholen niet gestudeerd hebben in de talen, de kunsten en de Godgeleerdheid»; wat wij zeggen zouden: »die geen gym- nasiaal onderwijs ontvingen, geen propae- deutisch examen deden en geen candidaten zijn in de Theologie.»

Ten tweede staat voor »men verzelekerd zij» in het latijn: »totdat wij zekere ken- nisse hebben»; waaruit blijkt dat de Synode bedoeld heeft: »de Synode zelve, d. z. de

gezamenlijke, aldaar vergaderde Kerken.» Iets, wat tevens den tusschen twee haakjes geplaatsten volzin »(indien het de Synode goedvinden mocht)» toelicht. Nu toch blijkt, dat de zin hiervan is: Het recht om over de toelating van zulke personen te beslissen staat aan de Synode, en slechts voor- zover de Synode oordeelt dit met goed vertrouwen en zonder vreeze voor misbruik aan eenige Classis te kunnen overdragen, zijn de Classen tot toelating van zulke per- sonen bevoegd.

Ten derde is het woordje prius uit het oorspronkelijke weggelaten; is de uitdruk- king: »si in examine satisfaciunt» verzwakt in: »naardat zij hem in 't examen bevindt»; schreef men »een tijd lang» voor »justum aliquod tempus»; liet men »het predication opstellen» (in formandis concionibus) weg; en is »adificationi maxime conducetur» saamgetrokken in de zwakkere formule: »stichtelijk sal wesen.»

Uit deze korte historische toelichting blijkt, voor wat de oorspronkelijke bedoel- ling onzer aloude Kerkelijke vergadering betreft, het volgende:

1°. dat er niet gehandeld wordt van per- sonen, die reeds door een Kerk tot Dienaar des Woords beroepen waren, en als zooda- nig aan het onderzoek der Classe zouden onderworpen worden; maar integendeel van personen, die zelve, persoonlijk, bij de kerken aanzoek doen om beroepbaar gesteld te worden. Dit volgt uit de woorden: »Aengende de Propositie», waarmede het vraag- stuk in 1574 is ingeleid. Evenzoo uit de uitdrukking, »die begherich syn sich tot de Kerckendienst te beghieven» in 1574, en »qui promotionem ad ministerium expec- unt» in 1619. Als eindelijk ook uit den gestelden regel, dat ze, na in het examen voldaan te hebben, toegelaten zullen wor- den, niet aanstands tot het ambt, maar nog slechts tot de propositie; iets waaronder men verstonde het recht om eenige Kerke- dienst als krankbezoeker te doen, of ook voor een Kerk op te treden onder toezicht, opdat die Kerk c. q. hen alsdan eerst zou kunnen roepen.

Hierin sprak voorzichtigheid. Het ging toch niet aan, de Kerken eerst te goe- der trouw iemand te laten roepen, op gevaar af, dat hij later bij onderzoek zou blijken, niet eens voor het ambt in aan- merking te kunnen komen. Dit wierp een blaam op zulk een Kerk en zou hard ge- weest zijn voor den betrokken persoon.

2°. blijkt uit deze juistere historische ge- gevens, dat de gezamenlijke Kerken, en zeer terecht, de bevoegdheid om te beslissen volstrekt niet aan de Classen als zooda- nige toekenden, doch dit aan zich hielden, en slechts, voorzover het onderzoek ver- trouwd bleek, het aan eene Classis op- droegen.

Ook dit was met beleid geoordeeld. Het liet zich toch denken, dat, om slechts de Generaliteitslanden te noemen, een Classis met zeer weinige Dienaren, en daaronder slechts enkele gestudeerde personen, voor- zien was. Kende men nu ook aan zulk een Classis de bevoegdheid toe, om te dezen te handelen, dan stond het gevaar te duchten, dat vooral in zulk een Classis allerlei onge- schikte personen zouden worden toegelaten, en ten slotte schier enkel zulke personen in het predikambt zouden staan. Wie toch zelf op zulk een wijs inkwam, is licht geneigd, de deur voor anderen van zijn soort breed open te zetten.

3°. blijkt dat de Kerken destijds nimmer dachten, dat zulk een niet gestudeerd per- soon met een enkel examen in het ambt school.

Men ging voorzichtiger te werk, en stelde drie termijnen voor één. Ten eerste toch moest zulk een persoon een examen ondergaan. Ten tweede, moest hij, zoo dit examen gunstig afleef, een behoorlijk tijd predication in schrift brengen en voordragen onder toezicht. En ten derde, zou eerst daarna beslo- ten worden, op welke wijze voor den Dienst der kerken van zijne gaven partij ware te trekken.

4°. blijkt dat het examen strekte om te onderzoeken, of er in zulk een persoon waren »singuliere» gaven. Wat van Olden- barneveldt in de notulen der Staten werd aangekeekend: »in alles singulier» toont genoegzaam, hoe men in 1619 dit woord opvatte. Er is een praktische geschiktheid, die de meesten slechts verwerven door harde studie en lange oefening, maar die aan an- deren eenigermate instinctief geschonken wordt. De Heere onze God is vrij in het verleen- van zijn gaven. Om een vreemde taal te kunnen spreken, blokt de één jaren lang en brengt het dan nog vaak niet verder dan tot radbraken, terwijl een ander zekere gave der talen ontving, en met bijna geen moeite ze vlot spreekt. Zelfs in het spreken van onze moedertaal merkt men dit. Van der Palm miste den moed om een dronk in te stellen, ook al had studie hem tot een onzer welsprekendste redenaars gevormd. Zoo speelt de één op het orgel, nadat lange studie hem bekwaamde, en de ander, met muzikaal gehoor en gevoel toegerust, speelt dezelfde melodie, minder fijn, het is zoo, maar vaak met nog warmer bezieling, son- der deze voorstudie. Wat bij de dieren gezien wordt, dat de honingbij zonder studie de hoek en lijn van de raat volkomen zuiver trekt, en de spin haar webbe onberispelijk in de stralen en lijnen weeft, zonder dat van aanleeren sprake is, geldt ten deele ook onder menschen. De mensch staat hooger dan het dier, in zoverre hij het vermogen ontving om klemen, die in hem gelegd zijn, door oefening en inspanning te ontwikkelen. Maar toch zijn er ook in ieder mensch geschiktheiden voor de practijk des levens, die bijna spontaan opkomen; en bij zeer enkelen nu geldt dit ook ten opzichte van hoogere geschiktheiden. Dit

kan in tweeërlei zin voorkomen. Ten eerste, doordat er in den persoon het geniale zij, waardoor zijn ontwikkeling en kracht de gewone maat teboven gaat. Dan is het »sin- gulier» als bij Oldenbarneveldt of Prins Willem of Hugo de Groot. Of wel, er kan, zonder het geniale, in hem een spontane ontwikkeling van bepaalde gaven binnen de gewone maat zijn, en dan heeft men te doen met »singuliere gaven» in den zin van ons artikel.

Nader toegepast: de geschiktheid voor het predikambt wordt in den regel slechts ontwikkeld door de langdurige studie »der talen, der kunsten en der Godgeleerdheid»; en waar ze op die wijs verkregen wordt, is ze juist, fijner en edeler. Maar nu komt het voor, dat soortgelijke geschiktheid ook spontaan in een mensch uitkomt, zonder deze voortgaande studie, en al is ze dan ook grover, minder harmonisch en van min gekuischten aard, dan mag ze daarom toch niet geheel verworpen.

Hieruit volgt dat het onderzoek of exa- men, waarvan hier sprake is, niet strekt om na te gaan, of iemand ook wellicht een halfslachtig-geleerde vorming bezit, maar om, wetende, dat hij niet gestudeerd heeft, te onderzoeken, of desniettemin een treffelijke geschiktheid voor het ambt in hem uitkomt; en dat wel zulk een geschiktheid, die niet naar de onberispelijkheid der lijnen en vorm- en, maar naar de uitwerking te beoor- deelen zij.

Er is dus geen sprake van, om eenige personen half en half op te leiden. Op dat standpunt zou heel het beginsel van ons artikel vervalscht worden. Opleiding komt hier ganschelijk niet in aanmerking; er integendeel moet juist uit het gemis aan opleiding bij het desniettemin aanwezig zijn van geschiktheid, blijken, dat men met een gave Gods, op ongewone, d. i. singuliere wijze verleend, te doen heeft.

Zekere opleiding en oefening wordt wel vermeld, edoch na, niet voor het examen.

5°. blijkt, dat het onderzoek loopen moest over drie deelen.

Ten eerste diende onderzocht naar iemands Godzaligheid en ootmoedigheid. Een onderzoek dat natuurlijk plaatsgreep door het hooren of zoeken van getuigenis. Godzaligheid is hoofdvereischte. Men moest voor zich hebben »een man vol des Heiligen Geestes». Dit nu moest hier voorname- lijk uitkomen in de »oostmoedigheid», een vrucht des Heiligen Geestes, die hier op den voorgrond moest treden, overmits »sin- guliere gaven» zoo licht een satanische ver- zoeking tot hoogmoed en zelfinbeelding met zich brengen en alsdan in zichzelf ver- dorven worden.

Ten tweede moest onderzocht, of er in zulk een persoon een spontane gave van »goet verstant en discretie» was. Wij zou- den zeggen: »een gezond vermogen om de diepere dingen in zich op te nemen, en een helder oordeel, om naar van uitsch- te onderscheiden.» Dit richtte zich in casu op de uitlegging en de toepassing van het Woord; beide gaven, die voor den Dienst des Woords volstrekt onmisbaar zijn. Bleek nu, dat zulk een persoon, ook zonder taalen te kennen of diepere studie te hebben ge- maakt, toch gezonden tact en rechtzinnig gevoel bezat, om den zin des Woords te grijpen, en genoegzame menschenkennis en kennis van de gangen der ziel, om het recht gesmeden Woord aan de ziel, in haar onderscheiden nooden, toe te dienen, dan mocht geoordeeld, dat hij »goet verstant» had om het Woord te vatten, en »discretie» om het toe te passen. Dit nu kwam men alleen te weten door een examen in enge- ren zin.

En ten derde moest onderzoek gedaan naar zijn singuliere gave van welsprekhe- id; en zulks niet om te onderzoeken, of het een buitengewoon welsprekend man was; dat toch zijn ook lang niet alle gestudeerde personen; maar wel om te onderzoeken, of hij zijn gedachte in goede orde, helder en juist kon uitdrukken, en zonder hinderlijk dialect of onbehoorlijkheid met ernst en warmte zóó kon voordragen, dat hij boeide.

6°. blijkt, dat na gunstigen afloop van dit drieluiddig onderzoek, alnu zekere oefening aanving, die tevens tot nader onder- zoek leidden moest.

Deze oefening bestond hierin, dat zulk een persoon allereerst eenigen tijd lang predication ging opstellen; deze aan des- bevoegden voorlegde; ze na goedkeuring onder toezicht voordroeg; en dat dan eerst zou blijken, of hij werkelijk vatbaar was voor ontwikkeling van de in hem onderstelde gave.

De tijd hiervoor te besteden moest instum zijn, d. w. z. langer bij den één, korter bij den ander; doch bij allen lang genoeg, om tot een rijp oordeel over leders gaven te bekwamen.

en 7°. blijkt, dat eerst daarna een eind- oordeel werd opgemaakt, wat in verband met art. VII in zich sluit, dat met zulk een persoon dan drieërlei kon gebeuren, 1°. dat hij generaal voor alle Kerken beroep- baar werd gesteld; 2°. dat hij terug wierd gewezen; of 3°. dat hij zonder beroepbaar te worden gesteld nochtans door de Classis gebezigd wierd als krankbezoeker; om Kerken te vergaderen; of anderszins.

Het standpunt, hiernaar door onze Kerken ingenomen, is ongetwijfeld juist gekozen. Hoe weinig men er in 1619 aan dacht, om met de Bediening des Woords de hand te lichten, blijkt wel het best uit den eisch, dien Voetius, medelijder der Synode, voor het proponentexamen stelde, en die hij in zijn Politica Ecclesiastica. Vol. IV. p. 77. v. ongeveer aldus omschrijft:

Het theologisch examen moet zijn: 1°. praeparatoir, 2°. premonitoir.

1. Aan het praeparatoir examen hebben zich allen te onderwerpen, die naar het